

Karhukoiran kasvattaja Salmin Koveron korvesta

Antti Herrala oli voimakastahtoinen karjalaismies

••• Karjalankarhukoira on lähes kuin pala villiä ja kesytöntä luontoa. Sen mustavalkoinen väri, tummien silmien palava katse, ryhdikkyys ja jäntevyys herättävät kunnioitusta.

Valokuvamuisto Salmista Koveron kylästä, Antti Herrala esittelee kaatamaansa karhua. Koirat Töpö ja Poku. Kesä 1938.

Monet koiraharrastajat tuntevat tarinan Kanta-Jepestä, mainiosta karhukoira, joka syntyi 1920-luvulla salmilaisessa karjalaiskylässä Laatokan koillispuolella. Se lopetettiin ennen aikaan vain siksi, että sen huomattiin olevan liian hyvä hirvien haukkuja.

Tarinan mukaan koira kasvatettiin Salmin Käsänelän kylässä. Myllyselän talon isäntä Pekka oli sen aikanaan ostanut velimiehelleen Nikolaille joltakin naapuriltaan. Mutta Nikolain, arkipuheessa Imaksi kutsutun, kuoltua koira myytiin Lomun taloon ja sieltä edelleen tarpeettomana uittotyönjohtaja Antti Saarikivelle Uuksuun.

Koira ei ollut oravista eikä linnuista vähääkään kiinnostunut, ja siksi sitä ei

juuri käytetty metsästyskoirana. Se sai vaellella toimetonna missä lystäsi.

Käydessään kerran Uuksussa koveronkyläläinen Antti Herrala näki kylätiellä koiran, joka häntä kovasti kiinnosti. Kun hän sai tietää omistajan, hän alkoi tuota pikaa hieroa kauppa. Neuvottelu päättyikin koiran muuttoon Koveron kylään, joka sijaitsi noin 12 kilometriä Salmin keskustasta Tulemalta itään pitkin Tulemajoen vartta, Jukakoskien takana.

Saarikivi sai vaihdossa Herralalta taakun kera annetun oravan haukkujan, ruskean Jahti-koiran – ja Jeppe neljännen isännän. Antti, kastenimeltään Andrei Herrala oli 8. elokuuta vuonna 1899 syntynyt maanviljelijä, karjankasvattaja, metsästäjä ja koiranjalostaja. Koirien li-

säksi myös hevoset olivat hänen intohimensa, ja hän ajoi ravejakin.

Andrei Herralan isä oli talollinen Trofim Vasiljev, joka syntyi 3.4.1855 Salmin Koverossa ja kuoli 10.9.1921 samassa kylässä. Hänen puolisonsa oli Akilina Kosmina, joka oli syntynyt vuonna 1859 saman pitäjän Ylä-Uuksun kylässä. Myös Trofimin isä Vasili Fomin (1801–1885) ja hänen vaimonsa Pelagia Nikitin (1821–1893) elivät suurimman osan elämästään Koveron kylässä sijainneella perintötilalla Tulemajoen kauniissa mutkassa.

Vaikka Jeppe-koira oli viettänyt 6-7 elinvuottaan lähes tyhjänpanttina, sen ärhäkkäät riistavaistot heräsivät eloon Koveron korpimetsissä. ”Saimme uuden Marsin”, kerrotaan kylän miesten sanoneen jo kolmannen jahdin jälkeen. Marsi oli Feodor Kosken kuuluisa karhu- ja hirtvikoira, jota vuosikausia sen kuoltuakin vielä muisteltiin.

Koskien lisäksi naapurustoon kuuluivat muiden muassa Fominit, Inkiset ja Pajastot. Jepestä on jäänyt jälkimaailmalle kaksi valokuvaa. Niiden sekä Antti Herralan ja hänen lastensa kertomuksista hahmottuu jonkinlainen käsitys koirasta, joka ei ollut ihan tavallinen nelijalkainen.

Jeppe oli järeärakenteinen, täystöpö, mustapohjainen koira, joka tyyppiltään vastaa nykyisenkin käsityksen mukaan karjalankarhukoira kanta-ainesta. Erikoisuutena Jepellä oli toinen silmä, joka oli puoliksi ns. hera. Perheen mukaan koira oli puolisokea, mutta vainultaan uskomaton.

Luonteeltaan se oli tavallisissa arkioloissa rauhallinen ja säyseä, mutta ärsytettynä ja hirven jäljillä petomaisen rohkea. Tuohon aikaan Koverossa myös karhut saattoivat tulla pihaan asti karjaa hätyyttelemään.

Karjalan karhukoira on sekoitus suo-

Talvisota tuhosi Karjalan karhukoira-kannan lähes kokonaan

malaista pystykorvaa ja Siperian laikaa. Musta koira oli jo kauan ennen sotia tunnettu Karjalassa, mutta sen syvimät juuret ovat tulleet jostakin muualta. Vanhat, koiria esittelevät tiedot niin idässä kuin lännessäkin viittaavat komien eli syrjäänien koiraan.

Antti Herrala ja hänen veljensä Mikko (Mihael, 1900–1992) olivat erittäin innokkaita metsämiehiä. Koveron saaloilla he saivat käydä metsällä melkoisen rauhassa, joskaan ei ihan loputtomasti. Vielä elinpäiviensä viimeisinä vuosinaan he esittelivät ylpeinä talonsa ulla-koilla säilytettäviä karhunaljoja. Vierashuoneen seinältä kävijöitä tuijotti täytetty hirven pää.

Muistot kulkivat mukana läpi vuosikymmenten uusille asuinsijoille Utajärven Ahmaskylään. Myös tarinoitaan he iskivät innoissaan kaikille tupaan poikenneille vierailleen. Tämän muistavat monet koira-ammattilaiset ja monet muut kävijät. Veljekset asuivat karjalaiseen tyyliin samassa taloudessa kuolemaansa asti. Antti Herrala kuoli 26.10.1988.

Kaikki Antti Herralan toimet eivät kestäneet päivänvaloa. Koveron syrjäisessä kylässä lain koura ei pitänyt tiukkaa valvontaa yllä, mutta huhut hirvien mahdollisista salakaadoista levisivät. Perhe söi jatkuvasti hirvenlihaa ja niin sotilaat kuin poliisitkin saivat välillä paketteja talosta. Emäntä Jeudokia (Outi) Herrala kuivatti lihaa leivinuunissa, jotta se saatiin säilymään paremmin.

Sitten tuli sotapoliisi tarkastamaan tilanteen ja Jepen isäntä napattiin viranomaisten huostaan. Vapautuksen kovaksi ehdoksi asetettiin vaatimus: Jeppe on päästettävä päiviltä. Ja niin sitten tapahtuikin. Innokas hirvestäjä piti lopettaa.

Mutta ennen kuin tuo kauhea haulikon laukaus kajahti Tulemajoen törmällä, oli onni myötäinen karjalankarhukoira-jalostustyölle. Jepen tytär Tovi tuli kiimaan – se paritettiin isällä. Herralan jalostustyö oli aika krouvia, mutta määrätietoista.

”Vaikka hauki kuoli, niin hampaat jäi-

vät”, sanoi Herralan Antti, kun Tovin pentueesta syntyi parasta lajia oleva karhukoira Töpö. Sen jälkeläisiä olivat myöhemmin toinen Jeppe, Poku ja Otso. Herralan pihalla haukkui vuosikymmenten varrella aina uusi Jeppe. Koiria myytiin myöhemmin Ruotsiin asti.

Suomen Kennelliitto ryhtyi heti perustamisensa jälkeen toimenpiteisiin karjalaisen pystykorvan kehittämiseksi roduksi. Tärkeää työtä teki ennen kaikkea Pitkäranta Oy:n tilanhoitaja, agrologi Olof Z. Berg. Hän aloitti karhukoira-kasvattamisen, toimitti pentuja sekä aikuisia koiria muualle Suomeen, veti mukaan kansanmiehiä ja antoi tietoa löydöistään kenneltyön keskusjärjestöille Helsinkiin.

Karjalaisen karhukoira-variantin ensiesiintymisen tapahtui Suomen Kennelliiton ensimmäisessä koiranäyttelyssä 2.–3. toukokuuta 1936, 76 vuotta sitten. Sortavalassa 16. elokuuta 1936 pidettyyn näyttelyyn osallistui myös karhukoira.

Merkittävämpänä tapahtumana karjalankarhukoira-historiassa voi pitää Sortavalassa 29. toukokuuta 1938 ollutta näyttelyä, johon osallistui Olof Z. Bergin ja Antti Herralan koiria. Sieltä nimenomaan löydettiin mallikas ja hyvä hirven- ja karhunhaukkuja, Antti Herralan omistama Jepen urospoika Töpö. Koiran ansiosta rodun sallitukseksi ominaisuudeksi kirjattiin töpöhäntäisyys.

Tulevaisuus näytti hyvältä, kunnes talvisota syttyi marraskuussa 1939. Talvisota tuhosi karhukoira-kannan lähes kokonaan, koska suurin osa koirista oli Laatokan Karjalassa. Kaikkiaan Karjalasta tuotiin muualle Suomeen 60 koiraa, joista 43 on osallistunut rodunmuodotukseen.

Herralan Silja-tytär, 80, kertoo, kuinka Töpö katosi evakkomatalla. Sotilaat otivat sen kiinni ja palauttivat perheelle Kyyjärvelle. Töpö kuoli lopulta saatuaan vasikankynnen suolistoonsa lahtijätteestä, jota oli saatu teurastajalta.

Rodun rekisteröinnistä päätettiin lopullisesti Kennelliiton vuosikokouksessa 12.5.1946. Rekisteriin merkittyjen

Jeudokia ja Andrei eli Outi ja Antti Herrala hääkuvassaan 22.2.1924 Sortavalassa.

Kennelin kanta-koira Jeppe Herralan perheen kanssa Salmin Koverossa noin vuonna 1933. Vasemmalta Andrei, Irinja, Sitsilia, Jeudokia, Viktor ja Mihael eli Antti, Irja, Silja, Outi, Viki ja Mikko.

Antti Herrala karjalankarhukoiriineen 1950-luvulla Utajärvellä.

karjalankarhukoirieneen luku ylitti sadan ensimmäisen kerran vuonna 1951. Nopea nousu jatkui 1960-luvun puoliväliin asti. Se oli huipussaan vuonna 1963, jolloin koirien lukumäärä oli 1 021 koiraa.

Sen jälkeen rekisteröintiluku laski lyhyen ajan kuluessa alle puoleen. Alhaisimmillaan se oli 1970-luvun alussa. Sitteen määrä kääntyi nousuun, ja tuhannen koiran raja rikottiin jälleen vuonna 1992.

Antti Herralan Irinja-tyttären pojan perheessä on Utajärven Merilän kartanossa pidetty viime vuosina karjalankarhukoiria. Ensimmäinen hankinta oli naaraskoira Carmen, joka oli sympaattinen äitikoira, mutta ei vedä hirven haukkuja-vertoja Herralan vanhalle Jepelle, eikä useille jälkeläisilleenkään.

AILA-LIISA LAURILA
Antti Herrala oli kirjoittajan
Irja-äidin isä

Lähteet:

Jubo Perttola: Tarinaa kanta-Jepestä (Koiramme-lehti 4-5/60)

Jubo Perttola: Karjalaisesta karhukoiraasta karjalankarhukoira, 1989 SKL:n julkaisut